

Overwegingen ten aanzien van deelname experiment gesloten coffeeshopketen

Positief

- Tijdens de proef wordt de achterdeurproblematiek voor exploitanten opgelost. Het huidige systeem wordt gekenmerkt door de grote tegenstrijdigheid dat de verkoop en gebruik van softdrugs in de coffeeshops wordt gedoogd, maar dat de inkoop voor de exploitant nog altijd verboden is. Ook het transport van de drugs naar de coffeeshop is formeel strafbaar. De exploitatie van een coffeeshop is – in ieder geval voor de proefperiode – volledig legaal. Het staat buiten kijf dat alle exploitanten hier groot voorstander van zijn.
- De coffeeshopexploitanten mogen tijdens het experiment een hoeveelheid softdrugs op voorraad hebben die gelijk is aan een weekomzet. Hoe dit wordt bepaald is op dit moment nog niet duidelijk. De huidige grens van 500 gram is in veel gevallen kleiner dan een dagomzet. Dat maakt dat gedurende de dag een of meerdere keren de voorraad aangevuld moet worden. Feitelijk iedere keer dus weer een strafbare handeling.
- Aanpak van ondermijning staat ook in Tiel hoog op de (politieke) agenda. Het huidige coffeeshopsysteem is eigenlijk een schoolvoorbeeld van ondermijning. De shops hebben een exploitatievergunning en zijn dus als bedrijf volledig legaal. De verkoop van drugs wordt gedoogd. De inkoop speelt zich echter volledig af in de illegaliteit. De voorraad is voor een deel afkomstig van kleinschalige thuiskwekers. Maar waarschijnlijk is het grootste deel gewoon afkomstig van criminele organisaties. Hoewel de thuiskwekers wellicht niet allemaal een criminele achtergrond hebben, is het hoe dan ook illegaal. Met bovendien veelal grote risico's op brandgevaar en dergelijke. De volledig legale keten van teelt tot verkoop is dan een groot succes in de aanpak van ondermijning. Waarbij overigens nog niet vanzelfsprekend is dat de illegale teelt volledig zal stoppen.
- Het zal in ieder geval landelijke aandacht geven dat Tiel een van de gemeenten is die deelnemen aan het experiment. Wellicht zal de media hier gedurende het experiment regelmatig aandacht aan schenken.
- Deelname aan het experiment en dus legalisering van de volledige keten, zal wellicht van positieve invloed zijn op de uitstraling van en het veiligheidsgevoel rond de coffeeshops.
- De gemeenteraad van Tiel heeft in 2017 al uitgesproken mee te willen werken aan een experiment om te komen tot legalisering van softdrugs. Door aan te melden voor de belangstellingsregistratie, wordt deze lijn voortgezet.
- De kwaliteit van verkochte drugs zullen volledig gecontroleerd en gegarandeerd zijn. Er worden hoge eisen gesteld aan de telers die het ministerie zal selecteren. Alle softdrugs worden in gesloten verpakkingen aangeleverd in de coffeeshops en mogen daar ook niet worden geopend. De exploitanten hebben van elke aanwezige soort een geopende verpakking aanwezig, zodat de klant kan ruiken en eventueel voelen wat men koopt. Verder zijn en blijven alle verpakkingen altijd gesloten tot het moment van verkoop. Op de verpakkingen staat precies wat er in zit. Het is de exploitanten er nu ook uiteraard ook al veel gelegen om goede kwaliteit te verkopen. Maar op geen enkele manier kan bijvoorbeeld worden vastgesteld of en welke bestrijdingsmiddelen worden gebruikt.
- In Tiel speelt ook nog de wens om coffeeshops te verplaatsen naar de rand van de stad. Al dan niet deelnemen aan het experiment staat daar op zich los van. Het vestigingsbeleid valt niet onder de reikwijdte van het experiment. Zowel de voorstander van het experiment als twee van de drie exploitanten die tegen zijn, staan positief tegenover een verhuizing. Het blijkt in de praktijk echter moeilijk om geschikte locaties te vinden. Het experiment en verhuizing van coffeeshops zullen beide veel ambtelijke en bestuurlijke capaciteit vragen. Het is een optie om te onderzoeken of een modus gevonden kan worden waarbij deelname aan

het experiment gekoppeld wordt aan de verplaatsing van de coffeeshops. Positieve bijkomstigheid zou dan kunnen zijn dat de juridische ondersteuning voor het experiment vanuit de ministeries ook ingezet kan worden voor de verplaatsing.

- Een of meerdere nieuwe locaties met volledig gereguleerde verkooppunten geeft de coffeeshopbranche mogelijk een positievere uitstraling. En het draagt bij aan vermindering van overlast in de binnenstad.

Negatief

- 3 van de 4 exploitanten zijn geen voorstander van het experiment. Zij zijn zeker voor verdere legalisering, maar niet op basis van deze proef. Gedwongen deelname zet mogelijk de goede werrelatie met de exploitanten onder spanning. Als een ondernemer ook in praktijk niet mee werkt, zal bestuursdwang toe gepast moeten worden.

Onduidelijk

- Deelname aan het experiment, biedt nog geen zekerheid of dit na afloop gecontinueerd wordt. Voor het verstrijken van de 4 jaar wordt de proef geëvalueerd en wordt besloten of dit experiment wordt omgezet in definitieve wetgeving. In het positieve geval kan de proef met maximaal anderhalf jaar verlengd worden zodat een soepele overgang mogelijk wordt. Als het experiment eindigt, kan op dit moment niet anders dan worden geconcludeerd dat de exploitanten hun oude criminele contacten weer aan moeten halen. Er is door de ministeries ook niet bepaald wanneer het experiment geslaagd is.
- Deelname vergt extra ambtelijke capaciteit. Voor het wijzigen van beleid, opstellen nieuwe beschikkingen, overleggen met ministeries en overige gemeenten, aansturen toezichthouders en onverhoopt handhavingsacties en juridische procedures. Daarnaast zullen toezichthouders opgeleid moeten worden en zal capaciteit voor toezicht beschikbaar moeten komen. Hetzij ingekocht bij Avri of een andere toezichtorganisatie. Hetzij ten koste van de beschikbare toezichtcapaciteit van de Avri op een ander terrein. Het ministerie heeft de werklast berekend op ca € 62.000,- per jaar. Dat is exclusief eventuele juridische procedures. Daar staat tegenover dat voor deelnemende gemeenten financiële ondersteuning beschikbaar is. Er is een totaal budget van 2 miljoen euro per jaar beschikbaar voor het gehele experiment. Waarbij overigens nog niet gezegd kan worden hoeveel dit voor de individuele gemeenten zal zijn. Ook de NVWA (toezicht op de teelt), wordt uit dit budget bekostigd. In een overleg op 3 juli 2019 tussen de verantwoordelijke ministers en de burgemeesters van de geïnteresseerde gemeenten is gezegd dat bijvoorbeeld de landsadvocaat ter ondersteuning beschikbaar is. Bovendien wordt gedacht aan een gezamenlijke projectstructuur van deelnemende gemeenten en ministeries. De ministers hebben benadrukt dat de deelnemende gemeenten volledig financieel en juridisch ondersteund zullen worden.
- Hoe wordt de kwaliteit en de prijs van de gereguleerde drugs? Wat doen de huidige leveranciers als zij hun afzetmarkt verliezen? Als prijs en kwaliteit niet goed zijn en de illegale kanalen blijven buiten de shops om bereikbaar, dan is de kans op toename van straat- en/of thuishandel zeker aanwezig. Politie heeft geen rol meer in het toezicht omdat het tijdens het experiment om een legaal product gaat. Controle op illegale handel blijft uiteraard wel een politieaangelegenheid. Hier is vooralsnog geen extra geld of capaciteit voor beschikbaar bij de politie. De verantwoordelijke minister heeft aangegeven dat er extra capaciteit voor politietoezicht komt bij gebleken toename van straathandel en dergelijke. Kanttekening hierbij is dat het geen vanzelfsprekendheid is dat de straathandel dan ook alleen in Tiel zal ontstaan. Vanuit omliggende gemeenten komt men nu naar Tiel, maar het kan zijn dat de

straathandelaar dan juist naar de andere dorpen gaat. Aanpak van thuishandel vergt ook weer juridische inzet bij de gemeente.

- De exploitanten geven aan dat zij straathandel met name vrezen voor de hasj. Ca. 25% van de klanten rookt uitsluitend hasj. Alle 4 de exploitanten zijn stellig in het standpunt dat de te selecteren telers in de Nederlandse omstandigheden simpelweg niet de kwaliteit kunnen bieden van de Marokkaanse hasj. Deze stelling is echter niet onderbouwd. De klant zal, uitgaande van die stelling, op zoek gaan naar de oude kwaliteit. Waarschijnlijk op de illegale markt. Of naar coffeeshopgemeenten die niet aan het experiment deel nemen. De ministers hebben daarentegen gegarandeerd dat ook de kwaliteit van de hasj het vereiste niveau zal hebben. Het experiment start met een voorbereidingsjaar, voordat het daadwerkelijke experiment van 4 jaar in gaat. In dat jaar zullen de telers in nauwe samenspraak met de deelnemende coffeeshopexploitanten, de producten gaan ontwikkelen. Dat geldt zowel voor de wiet als de hasj. Dit geeft de exploitanten ook de mogelijkheid om te komen tot diversiteit in de aangeboden producten.
- Culemborg doet niet mee. In het geval de legale producten uiteindelijk beter (en goedkoper?) blijken dan het huidige aanbod, trekt dit mogelijk extra klanten uit de regio naar Tiel. Vooralsnog wordt dit echter niet als te verwachten scenario gezien. Andersom kan het natuurlijk ook betekenen dat ontevreden Tielse klanten naar Culemborg gaan.
- Het staat buiten kijf dat de burgemeester op grond van de experimenteerwet handhavend op kan treden en uiteindelijk zelfs tot sluiting over kan gaan. Maar of de gemeente terecht de keuze maakt om deel te nemen aan het experiment wetende dat een deel van de exploitanten dit niet wil, zal uiteindelijk – als het zover komt – door de rechter worden bepaald. Dan gaat het om de situatie dat een exploitant weigert mee te werken en de burgemeester uiteindelijk na alle doorlopen stappen over gaat tot sluiting. Dit punt is voorgelegd aan de ministeries. De rechter zal een oordeel moeten geven over de belangenafweging. De ministeries hebben geantwoord dat hier van groot belang is dat de coffeeshops nu geëxploiteerd worden op basis van een gedoogbeschikking. En daar dus (vrijwel) geen rechtszekerheid aan kunnen ontlelen. Echter, bij het beëindigen van een gedoogde situatie zal toch een belangenafweging gemaakt moeten worden. De vraag is dan in hoeverre het algemeen belang wordt gediend met het experiment waarbij de nodige kanttekeningen geplaatst worden. In eerdergenoemd overleg met de ministers hebben zij benadrukt dat een en ander uitvoerig juridisch is getoetst. In de gesprekken met de ondernemers is niet expliciet aan de orde geweest of zij zullen gaan procederen mocht Tiel zich daadwerkelijk aanmelden. Er zijn in ieder geval geen uitlatingen in die richting gedaan en de gesprekken verliepen prettig met respect voor alle standpunten.

De vraag is gesteld of Tiel een middelgrote gemeente is. In de eerste plaats houden de ministeries daar geen vaste lijn voor aan. Er wordt bijvoorbeeld niet alleen gekeken naar inwonertal, maar ook naar aantal coffeeshops. Verder zal ook gezocht worden naar een goede spreiding over het land. Los daarvan, kan in ieder geval wel worden gesteld dat Tiel een middelgrote gemeente is. De M50, voorheen Platform Middelgrote Gemeenten (PMG), is een netwerk van middelgrote gemeenten. Tot de leden behoren de gemeenten: *Altena, Barneveld, Coevorden, De Bilt, De Ronde Venen, Den Helder, Doetinchem, Dronten, Etten-Leur, Gooise Meren, Gorinchem, Heerhugowaard, Hellevoetsluis, Hoogeveen, Kampen, Kerkrade, Leidschendam-Voorburg, Lochem, Meierijstad, Nieuwegein, Nijkerk, Oldambt, Oosterhout, Papendrecht, Peel en Maas, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijssen-Holten, Rijswijk, Roermond, Soest, Tiel, Veenendaal, Veldhoven, Velsen, Venray, Waalwijk, Winterswijk, Woerden, Zeist*